

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

**ПРОГРАМА ЕКЗАМЕНУ
з дисципліни
«Міжнародне гуманітарне право»**

Спеціальність: 293 Міжнародне право
Освітня програма: 291.00.01 Міжнародне право
Освітній рівень: перший (бакалаврський)

Київ – 2025

ОПИС ПРОГРАМИ ЕКЗАМЕНУ

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка	Кафедра міжнародного права, європейської та євроатлантичної інтеграції
Розробник: Ворошилова Інна Валеріївна, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри міжнародного права, європейської та євроатлантичної інтеграції Факультету права та міжнародних відносин	
ПРОГРАМА ЕКЗАМЕНУ з дисципліни «Міжнародне гуманітарне право»	
Курс	IV
Спеціальність	293 Міжнародне право
Освітня програма:	293.00.01. Міжнародне право
Форма проведення:	Очна, письмова (комп'ютерне тестування в ЕНК)
Тривалість проведення:	2 академічні години (1 год. 20 хв.)
Максимальна кількість балів: 40 балів	Комп'ютерне тестування (40 запитань)

Форма проведення: письмова (комп'ютерне тестування в ЕНК). Тести розміщені в рубриці Підсумкова атестація «Екзамен» в ЕНК «Міжнародне гуманітарне право» за посиланням: <https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=26173>

Екзамен проводиться в приміщенні Університету у тестовій формі з використанням персональних комп'ютерів. Доступ до виконання тестів активізується під час проведення екзамену – за розкладом. Тест складається із 40 запитань.

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи

40-38 балів – відмінний рівень знань (умінь) у межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками;

37-35 балів – достатньо високий рівень знань (умінь) у межах обов'язкового матеріалу без суттєвих грубих помилок;

34-30 балів – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок;

29-25 балів – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності;

24-20 балів – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь);

19-1 балів – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання.

Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка (затвердженого Рішенням Вченої ради Університету від 26.09.2024 року, протокол № 12, що введено в дію наказом від 30.09.2024 року № 757

(https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vdd/documenty_grinchenko_universit_y/rozdil_10/Polozhennia_pro_orhanizatsiiu_osv_protseu.pdf), у п. 4.4.3. зазначено, що за результатами проміжного контролю під час вивчення навчальної дисципліни, що завершується екзаменом, здобувач вищої освіти може набрати до 60 балів включно, а за екзамен – до 40 балів включно. Загальне оцінювання здійснюється на підставі суми результатів проміжного і підсумкового контролю знань (екзамену). Здобувачі, які сумарно за результатами проміжного та підсумкового контролю набрали менше 35 балів, мають пройти повторний курс з відповідної навчальної дисципліни, виконати всі види робіт, визначені

викладачем відповідно до робочої програми навчальної дисципліни. Проходження повторного курсу відбувається відповідно до Положення Університету про надання додаткових освітніх послуг з вивчення здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін (модулів) понад обсяги, встановлені навчальними планами та програмами.

Здобувачі які сумарно за результатами проміжного та підсумкового контролю набрали від 35 до 59 балів мають право на перескладання екзамену або окремих навчальних завдань проміжного контролю за рішенням викладача, відповідно до робочої програми навчальної дисципліни.

Відповідно до освітньої програми 293.00.01 «Міжнародне право» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 293 Міжнародне право, дисципліна «Міжнародне гуманітарне право» забезпечує формування таких компетентностей.

ЗК-2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК-5 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-6 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-7 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-8 Здатність працювати як автономно, так і у команді.

ЗК-9 Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК-10 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

СК-1 Здатність розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, форми та способи їх реалізації, типи та види міжнародних акторів, їх роль в сучасних міжнародних відносинах.

СК-3 Здатність захищати національні інтереси власної держави дипломатичними засобами та на основі застосування міжнародно-правових інструментів.

СК-5 Здатність здійснювати юридичний аналіз та юридичну кваліфікацію явищ міжнародного життя на основі міжнародно-правових норм та користуючись нормами національного (українського та іноземного) права.

СК-6 Здатність надавати юридичні висновки й консультації з питань міжнародного права, національного права України та інших держав; визначати юридичні ризики тих або інших зовнішньополітичних або зовнішньоекономічних ініціатив, підбирати шляхи їхньої мінімізації.

СК-7 Здатність до юридичного супроводу основних видів зовнішньоекономічних операцій і міжнародної економічної взаємодії.

СК-8 Здатність формувати юридичну позицію в інтересах клієнта, а також контраргументи проти позиції опонентів; вести дискусію і дебати з міжнародно-правових і загальноюридичних питань.

СК-13 Уміння розуміти особливості міжнародно-правових явищ, прогнозувати основні напрямки розвитку міжнародного права; здатність аналізу тенденцій розвитку порівняльного правознавства.

СК-14 Здатність адаптувати та використовувати міжнародно-правові норми та принципи в рамках національної правової системи.

Відповідно до освітньої програми 293.00.01 «Міжнародне право» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 293 Міжнародне право, дисципліна «Міжнародне гуманітарне право» забезпечує досягнення таких результатів навчання:

РН-1 Демонструвати навички гармонійного розвитку абстрактного мислення в поєднанні з логікою аналітичної та синтетичної діяльності.

РН-3 Вибудовувати, планувати, структурувати траєкторію індивідуальної пізнавальної діяльності.

РН-6 Ідентифікувати (виявляти), формулювати та вирішувати проблеми, демонструючи навички прогнозування.

РН-7 Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

РН-8 Вміти реалізовувати індивідуальні стратегії (працювати автономно) та демонструвати

навички ефективної командної роботи.

РН-10 Демонструвати здатність до прийняття відповідальних рішень, самостійних, прийнятих в соціумі дій.

РН-11 Знати та розуміти природу, принципи організації міжнародних відносин, ідентифікуючи їх акторів; визначати динаміку їх розвитку.

РН-12 Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

РН-13 Структурувати аргументи, формулювати підходи щодо вирішення міжнародних проблем, націлених на захист національних інтересів України, за допомогою правового інструментарію.

РН-14 Демонструвати вміння досліджувати актуальні проблеми міжнародного права; аналізувати правові концепції на предмет логічної послідовності та практичної адекватності; визначати міждисциплінарні зв'язки; готувати наукові тексти та здійснювати публічну апробацію результатів досліджень.

РН-15 Здійснювати юридичний аналіз зібраної та обробленої інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, складати аналітичні довідки, звіти й інші форми представлення результатів аналізу з правильним оформленням посилань на норми міжнародного та національного (українського та закордонного) права.

РН-23 Визначати сучасні досягнення міжнародного права та порівняльного правознавства; виявляти в подіях і фактах міжнародного життя тенденції та закономірності, формулювати їх та визначати пов'язані з ними потенційні можливості й ризики.

РН-24 Здатність адаптувати та використовувати міжнародно-правові норми та принципи в національній правовій системі.

Орієнтовний перелік питань до семестрового контролю збігається з темами лекційних занять, що зазначені у п. 4 «Структура навчальної дисципліни» Робочої навчальної програми дисципліни «Міжнародне гуманітарне право». Робоча навчальна програма розміщена на сторінці кафедри міжнародного права, Європейської та євроатлантичної інтеграції у вкладці «Робочі навчальні програми КМПЄСІ» за посиланням: <https://fpmv.kubg.edu.ua/pro-fakultet/kafedry/kafedra-fizychnoi-reabilitatsii-ta-biokineziolohii/navchalno-metodychna-robota/robochi-navchalni-prohramy-kmpyeyei.html#robochi-prohramy-2024-2025-nr>, а також доступна в ЕНК з дисципліни «Міжнародне гуманітарне право» за посиланням: <https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=26173>

Перелік рекомендованої літератури та навчальних матеріалів.

Рекомендована література:

Джерела міжнародного права

1. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі 1907 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text
2. Брюссельська декларація про закони і звичаї війни 1874 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_764#Text
3. Декларація ООН про принципи міжнародного права 1970 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_569
4. Договір до Енергетичної Хартії та Заключний акт до неї 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_056#Text
5. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text
6. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II). URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text

7. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text
8. Європейська соціальна хартія 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text
9. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими (Женевська конвенція III). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
10. Загальна декларація прав людини 1948 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
11. Заключний акт НБСЄ, Хельсінкі 1975 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_055
12. Конвенція Монтевідео про права і обов'язки держав 1933 р. URL: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%DBE>
13. Конвенція про закони і звичаї суходільної війни 1899 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_765#Text
14. Конвенція про захист цивільного населення під час війни (Женевська конвенція IV). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
15. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях 1949 року (Женевська конвенція I). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text
16. Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі 1949 року (Женевська конвенція II). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152#Text
17. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права 1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
18. Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права 1966 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
19. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995>
20. Статут Міжнародного Суду ООН 1945 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010
21. Статут Організації Об'єднаних Націй 1945 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010
22. Convention for the Protection of Cultural Property in the event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention. The Hague, 14 May 1954. URL: https://en.unesco.org/sites/default/files/1954_Convention_EN_2020.pdf
23. Cooperation between the United Nations and the Collective Security Treaty Organization : resolution / adopted by the General Assembly. A/77/L.13. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3996130?ln=en>
24. Cooperation between the United Nations and the Preparatory Commission for the Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty Organization : resolution / adopted by the General Assembly. A/RES/77/11. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3996109?ln=en>
25. Report of the United Nations High Commissioner for Refugees, questions relating to refugees, returnees and displaced persons and humanitarian questions : report of the 3rd Committee : General Assembly, 77th session. A/77/457. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3996358?ln=en>
26. Territorial integrity of Ukraine : defending the principles of the Charter of the United Nations : resolution / adopted by the General Assembly. A/RES/ES-11/4. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3990400?ln=en>

Нормативно-правові акти

27. Декларація про державний суверенітет від 16 липня 1990 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
28. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» 2011 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
29. Закон України «Про вищу освіту» 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
30. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» 2011 р. URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>

31. Інструкція про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: Наказ Міністерства оборони України від 23.03.2017 № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

32. Конституція України 1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

33. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

Базова (основна) література

34. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник для закладів середньої освіти / М. Єлігулашвілі, О. Козорог, Т. Короткий, Н. Хендель; за ред. радника президента Товариства Червоного Хреста України з міжнародного гуманітарного права, к.ю.н. Т. Короткого. Київ, УГСПЛ; Одеса : Фенікс. 2019. 144 с.

35. Саяпін, С. Агресія, міжнародне право та міжнародні інституції: уроки для України / С. Саяпін // Право України : юридичний журнал. 2020. № 12. С. 86-99.

36. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / [М. М. Гнатовський, Т. Р. Короткий, А. О. Кориневич, В. М. Лисик, О. Р. Поєдинок, Н. В. Хендель]; за ред. Т. Р. Короткого. Київ-Одеса : Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. 2017. 145 с.

37. Нільс Мельцер. Міжнародне гуманітарне право. Загальний курс. Довідкове видання. МКЧХ. 2020. 398 с.

38. Репецький В. М., Лисик В. М. Міжнародне гуманітарне право: Підручник. К.: Знання. 2007. 467 с.

Додаткова література

39. Акуленко В. І. Міжнародне право охорони культурних цінностей та його імплементація у внутрішньому праві України: монографія / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Від-ня громад. (неуряд.) орг. «Асоц. міжнар. Права» (International law association) в Україні. К. : Юстініан, 2013. 607 с.

40. Базов В. П. Теорія та принципи міжнародного гуманітарного права: автореф. дис... д. юр. наук за спец. 12.00.11 – міжнародне право. Київ. 2021. 43 с.

41. Вітошинський Б. М. Війна і міжнародне право [Текст] : зб. пр. Київ : УВС ім. Ю. Липи. 2014. 559 с.

42. Ворошилова І. В. Теоретичні основи включення недержавних акторів до сфери дії міжнародного гуманітарного права. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. № 6/2021. С. 23–29.

43. Гердеген М. Міжнародне право [Текст] : [підруч. для вивч. основ сучас. міжнар. права] : пер. 9-го вид., переробл. і допов. пер. з нім. Р. Корнута. К. : К.І.С. 2011. 516 с.

44. Гнатовський М. М. Європейський суд з прав людини та міжнародне гуманітарне право: захист права на життя. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2011. Вип. 100(1). С. 95-99.

45. Гнатовський М. М. Міжнародне гуманітарне право: довід. для юристів громад. приймалень. Укр. Гельсін. спілка з прав людини, Фонд підтримки фундамент. дослідж. Одеса : Фенікс, 2015. 89 с.

46. Гнатовський М. М., Короткий Т. Р., Хендель Н. В. Міжнародне гуманітарне право. Довідник для журналістів. 2-ге вид., доповн. Одеса: Фенікс. 2015. 92 с.

47. Гороховська О. В., Семенюк І. С. Кодекс Лібера та його значення для розвитку й кодифікації міжнародного гуманітарного права. Держава та регіони. Сер. : Право. 2014. № 2. С. 114-118.

48. Гуманітарний план Маршалла: як перебудувати освіту, науку та культуру. Український інститут майбутнього. 18.08.2022. URL: <https://uifuture.org/publications/gumanitarnyj-plan-marshalla-yak-perebuduvaty-osvitunauku-ta-kulturu/>

49. Денисова Д. О. Відповідальність міжнародних організацій: монографія / за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. А. І. Дмитрієва. Одеса : Фенікс, 2014. 323 с.
50. Досвід врегулювання збройних конфліктів: міжнародно-правові документи і коментарі / Пер. з іноз. мов ; передмова: Лубінець Д. В., Бершеда Є. Р.; Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин; Інститут законодавства Верховної Ради України. К. : Вид-во «Людмила», 2021. 453 с.
51. Задорожній О. В. Міжнародне право в міждержавних відносинах України і Російської Федерації, 1991-2014: монографія / Укр. асоц. міжнар. права, Ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, каф. міжнар. права. Київ : К.І.С. 2014. 959 с.
52. Зозуля Є. В. Міжнародне співробітництво органів внутрішніх справ України: історико-правове дослідження : монографія / Донец. юрид. ін-т. Донецьк ; Харків : Ніка Нова. 2014. 781 с.
53. Імплементация міжнародного гуманітарного права: від правових норм до дії – Офіційний сайт МКЧХ в Україні. 01.12.2022. URL: <https://blogs.icrc.org/ua/2022/12/01/5837/>
54. Кориневич А. О. Застосування міжнародного гуманітарного права до збройного конфлікту на території України. Одеса : Фенікс, 2015. 78 с.
55. Лисик В. М. Правовий Статус Міжнародного комітету Червоного Хреста у міжнародному праві : монографія / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. О. : Фенікс. 2012. 207 с.
56. Микієвич М. М. Міжнародне право ХХІ століття: сучасний стан та перспективи розвитку : колект. моногр. / за ред. М. М. Микієвича. Л. : Піраміда, 2013. 319 с.
57. Міжнародне гуманітарне право : метод. рек. для виконання контрол. робіт студентами ф-ту міжнар. відносин зі спец. 8.03020201 «Міжнародне право» освіт.- кваліфікац. рівня «магістр» / Приват. ВНЗ «Львів. ун-т бізнесу та права», Ф-т міжнар. відносин, каф. міжнар. відносин ; розроб. Крамар Р. І. Львів : Львів. ун-т бізнесу та права, 2014. 10 с.
58. Міжнародне публічне право : підруч. для студентів ВНЗ : у 3 т. / за заг. ред. В. Ф. Антипенка ; Нац. авіац. ун-т. Київ : НАУ, 2012. 345 с.
59. Мікічурова О. В. Міжнародне економічне право у сфері боротьби з тероризмом : монографія. К. : Сталь, 2012. 159 с.
60. Мотиль В. І. Гуманітарна інтервенція та міжнародне право: теорія і практика : монографія / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Л. : ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 302 с.
61. НАТО – Організація Північно-атлантичного договору. Сайт офіційного представництва в Україні. URL: <https://www.nato.int/cps/uk/natohq/opinions.htm>
62. Неверова Ганна, Губа Роман. Порушення міжнародного гуманітарного права в Україні. DW. Made for minds. 21.07.2022. URL: <https://www.dw.com/uk/eksperty-fiksuiut-porushennia-mizhnarodnoho-prava-v-ukraini/a62553911>
63. Панфілова Ю. М. Міжнародно-правовий механізм протидії проявам актів насильства у водах Світового океану : монографія / за наук. ред. канд. юрид. наук, проф. Г. О. Анцелевича. О. : Фенікс, 2012. 215 с.
64. Перепьолкін С. М., Сироїд Т. Л., Філяніна Л. А. Міжнародне право : словник-довідник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Сироїд Т. Л. Харків : Юрайт, 2014. 403 с.
65. Право міжнародної відповідальності : метод. рек. для виконання контрол. робіт студентами ф-ту міжнар. відносин зі спец. 8.03020201 «Міжнародне право» освіт.-кваліфікац. рівня «магістр» / Приват. ВНЗ «Львів. ун-т бізнесу та права», Ф-т міжнар. відносин, каф. міжнар. Відносин ; розроб. Крамар Р. І. Львів : Львів. ун-т бізнесу та права, 2014. 9 с.
66. Радиш Я. Міжнародне гуманітарне право – важлива складова правового регулювання участі медичного персоналу в міжнародній миротворчій діяльності. Медичне право. 2013. № 1. С. 54-66.
67. Радиш Я. Ф., Клименко О. В. Міжнародне гуманітарне право як джерело права у збройних силах України. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 13. С. 102- 104.
68. Реагування на війну в Україні – Офіційний сайт Товариства Червоного Хреста України.

Інші навчальні матеріали:

1. ЕНК дисципліни.
2. Конспекти лекцій.
3. Доповіді та презентації на семінарських та практичних заняттях.
4. Виконані завдання самостійної роботи.

Зразки тестів

Форма проведення екзамену: очна

1) До права Гааги відносять договори, які безпосередньо регулюють порядок ведення військових дій, визначають права і обов'язки сторін, що воюють, а також захищають права та інтереси військових, які більше не беруть участі у військових діях, і цивільних осіб, та договори, спрямовані на захист жертв збройних конфліктів та гуманне ставлення і повагу до їх прав. (Запитання типу «Правильно/Неправильно»).

2) Згідно з різними джерелами і поглядами наукових шкіл, галузеві (спеціальні) принципи міжнародного гуманітарного права об'єднують у такі групи (виберіть одну або декілька відповідей):

- a. загальні принципи
- b. принципи, що регулюють засоби і методи ведення збройної боротьби (принципи, що відносяться до *jus in bello*)
- c. принципи захисту учасників збройної боротьби і цивільного населення, а також жертв збройних конфліктів

3) Головною потенційною передумовою існування міжнародного збройного конфлікту є (виберіть одну відповідь):

- a. визнання стану війни одним із суб'єктів міжнародного права
- b. помилкове заподіяння шкоди або насильства однією державою іншій
- c. завдання випадкової шкоди одним суб'єктом міжнародного права іншому
- d. мовчазна згода одного суб'єкта міжнародного права на завдання шкоди іншому суб'єкту з боку третьої сторони
- e. існування воєнного наміру

Екзаменатор

Інна ВОРОШИЛОВА

Завідуюча кафедрою

Ірина БРАТКО